
Vinogradniško obvestilo 3

V Mariboru, 14.4. 2017

NEVARNOST PRED SPOMLADANSKO POZEBO - OPOZORILO VINOGRADNIKOM!

V naravi se ciklično ponavljajo izredni naravni pojavi, ki jih v kmetijski pridelavi doživljamo kot izredne škodne dogodke. Posledice teh pojavov ne prizadenejo samo ekonomske uspešnosti kmetijske pridelave, temveč lahko usodno vplivajo na nadaljnji razvoj pridelave še posebno v trajnih nasadih sadja in vinogradih.

Naš namen ni v iskanju senzacij in vnašanja nemira med pridelovalce, temveč želimo zaradi izkušenj iz preteklega leta, le pravočasno opozoriti na nevarnost spomladanske pozebe in tudi posredovati preproste načine in poceni ukrepe, s katerimi lahko zmanjšamo posledice potencialne nevarnosti, ki je pred nami.

V preteklem letu smo tri dni pred pozebo pričeli opozarjati, žal za večino pridelovalcev, prepozno. Naše poslanstvo je delovati profesionalno strokovno in sicer, da pravočasno opozorimo, preprečimo in omilimo nastanek kot tudi posledice gospodarskih škod. Zato vsem vinogradnikom svetujemo, da redno spremljate vremensko napoved in pravočasno ter aktivno ukrepate, ne pa da zgolj jezno ugotovljate in si očitate zamujeno.

Pred vinogradniki je spet pridelovalno leto, ki s svojim razvojem prehiteva in ga lahko, v tem trenutku, po temperaturnih in predvsem rastnih razmerah postavimo med letnik 2000 in 2016. Dejansko sta to dva simbolna ekstrema, ko je lahko pred nami izjemno pridelovalno kakovostno leto, ali podobna katastrofa kot v letu 2016.

V tem letu smo po razvoju trte skoraj teden dni pred lanskim letom, tako se je solzenje trte pričelo v začetku, proti koncu marca pa že prvo odganjanje trte, sedaj pa imamo na izrazitih južnih legah pri nekaterih zgodnjih sortah (rumeni muškat, chardonay, frankinja, vse interspecifične sorte ...) že stadij 5 listov. Pri vseh ostalih sortah je odganjanje trte bolj počasno in rast poganjkov neprimerno manjša, a žal pri večini sort in vinogradov je kritična točka stadija volne že za nami. Ko trta s svojim spomladanskim razvojem preraste stadij volne, postane zelo občutljiva na nizke temperature in večji kot so poganjki bolj so občutljivi. Pred vinogradniki je mesec dni stiske in potencialne nevarnosti pred pozebo!

SPOMLADANSKA POZEBA

Pri spomladanski pozebi na splošno lahko ločimo klasično (radiacijsko) spomladansko pozebo in (konvekcijsko) pozebo, kot posledico vdora polarnega zraka.

Pri klasični pozebi lahko vinogradnik s svojim znanjem in pravočasnim delom prepreči ali zmanjša tudi do 80% posledic pozebe, zato pri tej obliki ni potrebna pomoč države. Pri polarnem mrazu ali konvekcijski pozebi, pa žal ni pravih rešitev, zato bi v takih primerih morala pomagati širša družba in država.

»Klasična« spomladanska pozeba

- Je radiacijska pozeba s kratkotrajnim (nekaj urnim) sesedanjem hladnega zraka (do -2°C), kjer trpijo predvsem nižje zaprte lege in doline, je v prvi vrsti odvisna od nadmorske višine.
- Zaradi daljšega preteklega obdobja (30 in več let) brez pozebe in vedno bolj pogostih suš, ob tem pa vedno večjih zahtev po ekonomični strojni obdelavi, se je vedno več vinogradov zasadilo na nižjih legah, z tržnimi in tudi bolj občutljivimi sortami (sauvignon in rumeni muškata). Posledično zaradi tega postajajo sedaj najbolj tržni rodni vinogradi v primeru spomladanskih pozeb tudi najbolj ogroženi. V preteklem letu smo ob pozebi ugotovili, da do 250 m.n.v so vinogradi povsem pomrznili, do 280 m.n.v deloma in nad 300 m.n.v praviloma ni bilo poškodb. Kruto, a povsem realno je dejstvo, da pozeba dolgoročno pove, kje so prave vinogradiške lege in kje vinogradi lahko so in kje ne.

V Podravju imamo 70 % vinogradov, ki ob klasični pozebi ne utrpijo prave gospodarske škode, (do 30 %), lastniki ostalih 30 % vinogradov pa imajo ob osebni odgovornosti, na izbiro zavarovanje in izvedbo določenih strokovnih tehnoloških postopkov, ki jih bomo prikazali v nadaljevanju.

Preventivni dejavniki, ki zmanjšujejo posledice »klasične« spomladanske pozebe:

- Izbira dobrih vinogradniških leg, kjer je do 6°C topleje kot v dolinah in depresijah ter vinskih sort, ki pozno odganjajo, npr. laški rizling in na pozebo bolj odpornih sort, kot je zeleni silvanec, ki lahko po pozebi daje tudi več pridelka kot pred pozebo.
- **Zavarovanje pridelka**, za kar je sedaj že zdaleč prepozno, ob tem pa je znano dejstvo da je zaradi ekonomskih težav našem vinogradništvu zavarovanih manj kot 15% slovenskih vinogradov. Posledica tega je dejstvo, da se zavarovanje v vinogradih pred pozebo na dolgi rok ekonomsko ne izplača.
- **Zaloge kakovostnih vin**, so v povprečju vedno manjše, saj je samooskrba s slovenskim vinom že padla pod 80%. Po lanski pozebi v Podravju nimamo več omembe vrednih zalog, zato bi vsako zmanjšanje pridelka v tem letu lahko imelo dolgoročne in nepredvidljive posledice.

Aktivna obramba pred »klasično« pozebo:

- vključuje v preteklosti že preizkušane načine, od katerih ima vsak svoje dobre plati in tudi pomanjkljivosti, ob tem pa so novejšie metode, ki izhajajo iz novih znanj o uporabi rastlinskih »antifrizov« v obliki aminokislin in drugih dodatkov, ki so danes dosegljivi na trgu.
- **s segrevanjem** s posebnimi pečmi, ali generatorji uspemo preprečiti škodo. Težava pri tem je, da teh naprav pri nas nimamo in jih je v kratkem času tudi nenemogoče dobiti.

- Ob segrevanju se prakticira tudi **dimljenje**, s katerim se prepreči sevanje in ohlajanje tal, ki vplivajo na pozebo rastlin. Včasih so ljudje kurili listje slamo in rožje, kar pa je danes v veliki meri z zakonskimi odloki prepovedano
- **Metoda mešanja zraka** višjih plasti z nižjimi v obliki mešal in propelerjev preprečuje sesedanje hladnega zraka in s tem nastanka škod. V tujini v ta namen uporabljajo mešala na dvanajst do petnajst metrov visokih konzolah s propelerji premeta do devet metrov in s hitrostjo vrtenja do največ 3m/s, ki se enakomerno vrtijo in mešajo zrak. Eno tako mešalo lahko zavaruhe do 5 ha površin od 0,5 do 1,5°C. Ob tem pa v ta namen uporabljajo tudi helikopterje, ki pa so v naših razmerah povsem neuporabni(zakonski in prostorski!).Pri tem postopku naj vas opozorimo na praktično učinkovit in vsem vinogradnikom dosegljiv način mešanja zraka z traktorji in delujočimi ventilatorji na škropilnicah, ko v zmrzalnih nočeh predvsem proti jutru z neprestanim kroženjem zraka, lahko v veliki meri zmanjšujemo posledice pozebe. S tem preprostim načinom smo lahko učinkoviti pri zmrzali do -2°C.
- Praktično najbolj uporaben in tudi najbolj učinkovit je sistem **oroševanja z vodo**, s katerim lahko povečini ohranimo večino pridelka. Največja težava tega sistema je v veliki in dragi investiciji, ki jo praviloma pridelava grozdja ne omogoča. Za te sisteme je nujno potreben količinsko bogat vodni vir, saj so v primeru pozebe potrebne zelo velike količine vode, ob tem pa tudi dobro izpeljana melioracija tal.
- Danes se razvija preprosta in poceni, ter vsem pridelovalcem dosegljiva metoda, ki vpliva na **krepitev lastne odpornosti rastline**. Do pozebe pride tedaj, ko zaradi nizkih temperatur v rastlinskih sokovih iz tekoče vode nastanejo kristali, ki posledično uničijo rastlinska tkiva. Če hočemo ta pojav preprečiti ali vsaj omiliti, moramo predhodno poskrbeti, da trti še preden je v posebnem stresu dodamo snovi, ki pospešijo in tudi povečajo odpornost pred pozebo. Enostavno povedano, govorimo o delovanju elektrolitsko bogatejših rastlinskih sokov z nižjim zmrziščem vode. Na slovenskem trgu je danes veliko takih sredstev, ki so v obliki gnojil ali rastlinskih dopolnil na voljo prav vsem vinogradnikom. V to skupino spada množica **PRIPRAVKOV AMINOKISLIN IN IZ MORSKIH ALG**, ki jih lahko v obliki foliarnih gnojil predhodno poškropimo po trti. S tem, ko smo pravočasno (nekaj dni ali ur) pred napovedano pozebo trto poškropili, vzpodbudimo in pospešimo presnovo in pomagamo aktivno prebroditi stres zmrzali. Opozarjamo vas, da te snovi delujejo v samo omejenem obsegu in ugodno rešujejo težave do -2°C.

Uspeh aktivne obrambe pred klasično pozebo je v prvi vrsti odvisen od narave pozebe in pogojev, ki lahko vzpodbudijo, ali zmanjšajo poškodbe. Najbolj so za pozebo občutljive sorte z gladkimi listi(muškati, chardonay, beli pinot, modra frankinja....), sorte z kosmatimi listi so veliko bolj odporne(sauvignon, rizlingi...). Na sortah z velikimi grozdi so posledice pozebe vedno večje kot na sortah z malimi grozdi, ki imajo dobro razvita pri očesa. Pri pozebi je izredno pomembno stanje razvoja trte, ki v fazi volne prenese tudi do -5°C, v fazi 5 listov do-2°C in v fazi devetih listov in več pa samo še do največ- 1,0 °C.

SPOMLADANSKA POZEBA KOT POSLEDICA POLARNEGA VDORA ZRAČNIH MAS

Pri tej pozebi, ko v zgornjih plasteh prodre polarni zrak s temperaturami -11°C žal nimamo pravih rešitev, zato v takih na srečo zelo redkih primerih, ko dejansko lahko govorimo o naravni katastrofi, bi morala prizadetim vinogradnikom pomagati država. Ob tem pa moramo opozoriti, da so posledice take zmrzali na pridelku grozdja praviloma dvoletne. Za podkrepitev te trditve, v Avstriji in tudi pri nas v obmejnem pasu po lanski pozebi, lahko v vinogradih letos pričakujejo samo okrog 50% količinsko trgategv.

Spomladanska pozeba ima med naravnimi nesrečami najhujše posledice na zmanjšanje pridelka, saj običajno prizadene celotne pokrajine in države. Posledica pozebe ni samo zmanjšan pridelek, temveč se zaradi tega še bolj zaostri ekonomski položaj vinogradnikov. Ker danes v tej situaciji vinogradniki od države ne moremo pričakovati širše družbene pomoči, lahko v primeru pozebe posledično pričakujemo manj bodoče vinogradniške pridelave, večje opuščanje vinogradov in pospešeno zmanjševanje števila vinogradnikov. Zmotno je prepričanje, da se bodo zaradi pozebe zvišale cene vinom, prej se bo več vina po konkurenčnih cenah uvozilo, slovenski kupec pa se bo od slovenskega vina še bolj oddaljil. Zavedati se moramo, da čeprav pozebe ne moremo preprečiti, jo pa lahko bolj ali manj uspešno omilimo.

Opozarjamo Vse, še posebno tržne vinogradnike, da so pred nami sicer prijetni pomladni dnevi, ki pa se lahko zelo hitro sprevržejo v hladna in za vinsko trto usodna jutra. Zato redno spremljajte vremenske napovedi, ki so vedno bolj točna in pravočasno, ter učinkovito po svojih najboljših močeh poskusite zaščititi svojo trto in letošnji pridelek. Prav tako pa se zavedajte, da vam stojimo ob strani in da skupno lahko, tudi v primeru pozebe, vplivamo na uspešno pridelovalno vinsko leto.

Kmetijska specialistična svetovalna služba za vinogradništvo
Štabuc Roman, univ.dipl.ing.kmet.